

Recenzja pracy doktorskiej mgr Kai Kasprzak pt. „Wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej”, ss. 327.

Przyjęta do recenzji praca doktorska Pani mgr Kai Kasprzak pt. „Wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej” napisana została pod kierunkiem prof. dr. hab. inż. Jarosław Wołęjszo w Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego.

Autorytet i pozycja promotora oraz ranga i powaga Uczelni, w której odbywa się przewód stanowią już, same w sobie, wystarczający symptom, gwarantujący rzetelność naukową i wysoki poziom rozprawy. Jest to tym bardziej istotne, iż Doktorantka podjęła się rozwiązania niezwykle ważnego i złożonego problemu, jakim jest kwestia nowych substancji psychoaktywnych i ich wpływ na bezpieczeństwo społeczne w UE.

Przedłożona mi do recenzji dysertacja jest opracowaniem, które należy ocenić pozytywnie. Jest to praca stanowiąca dowód bardzo dobrej orientacji Autora w projektowaniu i prowadzeniu badań naukowych, analizy danych oraz konstruowania wniosków.

1. Znaczenie podjętego tematu pracy doktorskiej

Nowe narkotyki cieszą się dużą popularnością wśród młodzieży. Jednocześnie rynek nowych narkotyków jest bardzo dynamiczny. Każdego roku wprowadzanych jest kilkadziesiąt zupełnie nowych związków, o odmiennym działaniu. Zmieniają się też sposoby ich przyjmowania, a także metody rozpowszechniania informacji na temat działania środków i zagrożeń z nimi związanych. Dlatego bardzo ważne jest w tym zakresie śledzenie zachodzących procesów i ich analiza.

Ponadto działania podjęte przez Autora recenzowanej rozprawy pozwalają lepiej zrozumieć to zjawisko i przygotować właściwe działania uświadamiające i prewencyjne. Należy mieć świadomość, że przyjmowanie nowych substancji psychoaktywnych doprowadziło do wielu zatruczeń oraz zgonów, głównie młodych osób. Stąd też opracowanie właściwych programów przybliżających młodzieży zagrożenia związane z przyjmowaniem nowych narkotyków może uratować wiele istnień ludzkich.

Biorąc pod uwagę skutki zagrożeń powodowane stosowaniem nowych substancji psychoaktywnych, znaczenie bezpieczeństwa społecznego w UE, a także interdyscyplinarność dysertacji, pozwoliły Doktorantce nie tylko zdefiniować obszary problemowe, ale także ocenić poziom bezpieczeństwa społecznego w zakresie profilaktyki narkotykowej.

Warto nadmienić, że tematyka dysertacji została podjęta jako wynik obserwacji Autorki dokonanej podczas stażu odbytego w Komisji Europejskiej w dziale „Polityki walki z narkotykami” w Brukseli w 2014 roku. W międzyczasie Pani mgr Kaja Kasprzak obroniła też we Francji pracę magisterską pt. „Odpowiedź ustawodawcza Unii Europejskiej na rosnącą liczbę nowych narkotyków syntetycznych w Europie”. Ponadto analiza literatury tematu, dokumentów UE oraz debat w Parlamencie Europejskim, zwróciły uwagę na rosnącą skalę problemu dopalaczowego.

Z tego względu podjęte przez Autora rozprawy badania należy uznać jako bardzo istotne, gdyż tematyka dysertacji znajduje się na pograniczu wielu zagadnień bezpieczeństwa społecznego i pedagogiki społecznej - profilaktyki zachowań ryzykownych (uzależnień), a także poszerzona została o kwestie odnoszące się do nauk o zdrowiu, prawa oraz socjologii.

Warto też zauważyć w tym obszarze, że istnieje brak jednolitego unijnego podejścia do problematyki dopalaczy, bezradność polityk narodowych w zwalczaniu tego problemu, a także rosnące potrzeby placówek oświatowych (szkół), resocjalizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych w zakresie profilaktyki tego problemu.

Powyższe spostrzeżenia i uwagi potwierdzają trafność decyzji Doktorantki o podjęciu badań nad tą problematyką. Można zatem stwierdzić, że wybór tematu pracy doktorskiej jest zamysłem pożytecznym i w pełni uzasadnionym.

2. Ocena metodologiczna

Rozprawa doktorska jest dobrze skonstruowana pod względem metodologicznym. Z uznaniem odnoszę się do zamysłu badawczego w tym zakresie i obszarze podejmowanych zagadnień.

Doktorantka precyzyjnie sformułowała przedmiot i cele badań (poznawczy, utylitarny) oraz problemy badawcze (jeden główny i trzy szczegółowe). Ich układ jest spójny z tematem i treścią rozprawy. Można dostrzec tu prawidłowy tok myślenia dotyczący powiązania przedmiotu badań z problemami badawczymi. Logiczną konsekwencją takiego podejścia było sformułowanie głównej hipotezy i trzech szczegółowych.

Pani mgr Kaja Kasprzak właściwie zaprojektowała organizację badań, wykorzystując w tym zakresie metody badawcze: teoretyczne (analiza, synteza, abstrahowanie, wnioskowanie, uogólnienie, porównanie, dedukcja i analogia) i empiryczne (sondaż diagnostyczny, obserwacja). Zastosowane metody i procedury badawcze pozwoliły na logiczną i uporządkowaną analizę bogatego materiału badawczego.

Pozytywnie należy wyrazić się o terenie badań oraz wyborze grupy badawczej, tym bardziej, że znajduje to uzasadnienie w literaturze metodologicznej. Badania empiryczne zostały przeprowadzone na zasadzie dobrowolności oraz z zachowaniem pełnej anonimowości respondentów. W rezultacie ankietę przeprowadzono wśród populacji mieszkającej w Polsce (80 respondentów), we Francji (40) oraz w Holandii (40), co dało 160 wypełnionych kwestionariuszy. Badania prowadzono od września do grudnia 2022 roku z pośrednictwem Internetu. W celu sprawniejszego zdobycia danych ankietę umieszczono na stronie on-line.

Warto dodać, a przecież nie często zdarza się w pracach doktorskich, wykorzystanie przez Doktorantkę w procedurze weryfikacji hipotez statystycznych odpowiednich narzędzi statystycznych, zwanych testami (test Chi-kwadrat Pearsona - dzięki któremu uzyskano niezależność zmiennych). Z kolei do określenia znaczenia związku pomiędzy otrzymanymi zmiennymi wykorzystane zostały współczynniki oparte na wspomnianym wyżej teście: Phi oraz V Kramera.

Podsumowując tą część recenzji należy stwierdzić, że Pani mgr Kaja Kasprzak posiada umiejętności rozwiązywania problemu badawczego, opanowała metody badawcze oraz potrafi się nimi posługiwać.

3. Struktura pracy

Dokładna lektura rozprawy doktorskiej upoważnia mnie do stwierdzenia, że posiada ona wymaganą i logiczną strukturę dla tego typu prac naukowych. Zawartość rozdziałów jest przemyślana i podporządkowana tematowi pracy. Kolejność poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów układa się w logiczną sekwencję, według schematu „od ogółu do szczegółu”.

Prowadzone analizy są prawidłowe, tok rozważań jest klarowny, argumentacja przekonująca, a formułowane na podstawie wnioski są dobrze udokumentowane w literaturze przedmiotu oraz w uzyskanych wynikach badań.

Zasadniczą strukturę pracy wyznaczają cztery rozdziały, które zostały dobrze zredagowane oraz zawierają wymagane elementy składowe (podrozdziały). Są to: rozdział metodologiczny oraz powiązane ze sobą trzy rozdziały teoretyczno-empiryczne.

Bardzo dobrze się stało, że każdy z rozdziałów, który zawiera wyniki badań zakończony jest wnioskami, a całość pracy wieńczy zakończenie, spis rysunków, tabel oraz załączniki. Powyższa sytuacja umożliwia lepszą diagnostykę treści i daje możliwość uchwycenia wiele ciekawych zależności.

Należy stwierdzić obecność bogatej i różnorodnej literatury (bibliografia interdyscyplinarna). Głównym literaturowym źródłem wykorzystanym w rozprawie były opracowania zwarte (180), (szkoda, że niektóre pozycje oznaczone kolorem niebieskim), międzynarodowe raporty (16), dokumenty UE (80), dzienniki urzędowe UE (24), dzienniki ustaw opracowane w Polsce (11), strony internetowe (66), artykuły prasowe (13), wyroki TSUE (2), wysłuchania publiczne w Parlamencie Europejskim (2).

W pierwszym rozdziale pt. *Metodologia badań własnych* została poruszona tematyka przedmiotu oraz cel badań naukowych. Przedstawiono problemy badawcze, jak również hipotezy: główna oraz szczegółowe. Opisane zostały metody empiryczne i teoretyczne, techniki i narzędzia badawcze. Przedstawiony został także obszar i teren badań oraz scharakteryzowano próbę badawczą.

W drugim rozdział pt. *Bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej* Doktorantka skupiała uwagę na działaniach prawnych i organizacyjnych realizowanych przez instytucje na szczeblu unijnym oraz krajowym względem poprawy bezpieczeństwa społecznego. W aspekcie prawnym przybliżyła akty normatywne oraz działania Unii Europejskiej w zakresie polityki antynarkotykowej (od 1993 roku). Skupiła się także na tworzeniu bezpieczeństwa

społecznego przez pryzmat polityki przeciwdziałania przestępczości narkotykowej na przykładzie wybranych krajów: Polski, Francji i Holandii. Ważną rolę stanowią tu działania dotyczące profilaktyki narkotykowej. Ponadto w końcowej części przedstawiła weryfikację niektórych hipotez badawczych oraz wnioski.

Następny rozdział pt. *Nowe substancje psychoaktywne jako wielowymiarowe zagrożenia dla Unii Europejskiej* zawiera charakterystykę zagrożeń związanych z zażywaniem NSP (Nowych Substancji Psychoaktywnych) oraz najbardziej istotne problemy z tym związane m.in. ekonomiczne, społeczne, zdrowotne i kryminalistyczne. Przedstawiono też rolę Internetu jako dominującą formę sprzedaży tego typu substancji oraz weryfikację kolejnych hipotez badawczych oraz wnioski.

W rozdziale czwartym pt. *Usprawnienia koncepcji programu profilaktycznego zwalczania nowych substancji psychoaktywnych w celu poprawy bezpieczeństwa społecznego*, Pani mgr Kaja Kasprzak opracowała koncepcję nowoczesnego programu profilaktycznego w walce z nowymi substancjami psychoaktywnymi. Nakreśliła też kierunki zmian mające na celu poprawę bezpieczeństwa społecznego wśród Europejczyków. Zmiany te dotyczą m.in. usprawnienia wymiany informacji między instytucjami na temat NSP, opierania się na dowodach, udostępniania rzetelnych danych na temat szkodliwości nowych substancji psychoaktywnych, łączenia usług na wielu poziomach (medycznych, prawnych itp.) i wiele innych.

Zwieńczenie rozprawy stanowi jej podsumowanie oraz konkluzje. Można zauważyć, że w ocenie strukturalnej pracy zachowany jest logiczny ciąg wywodów. Jakość zamieszczonych tabel i rysunków nie nasuwa większych uwag krytycznych. Język recenzowanej rozprawy doktorskiej jest prawidłowy, choć mojej uwadze nie umknęła kwestia kilku literówek, wprawdzie nieistotnych w bilansie dla merytorycznej oceny pracy, ale zauważalnych. Ponadto pojawia się pewna niekonsekwencja w przypisach w podawaniu wydawnictwa (raz jest podawane innym razem nie np. s. 12, a s. 18; s. 20, a s. 25 itp.) oraz stosowanie koloru niebieskiego czcionki w przypisach (np. ss.46-47; s. 69; s.76; s. 115 itp.).

4. Ocena merytoryczna

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że mamy do czynienia z pracą dojrzałą, cenną poznawczo, wnoszącą nowe treści i posiadającą liczne walory zarówno w warstwie teoretycznej, jak i empirycznej.

Pod względem formalnym rozprawa została opracowana poprawnie, jej struktura odpowiada przyjętym zasadom, a treść poszczególnych rozdziałów rozmieszczona jest zgodnie z postawionymi celami. Praca stanowi logicznie ułożoną oraz spójną całość.

Doktorantka dobrze uchwyciła zależności i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami dysertacji. Dbą o jasność wywodów, co odzwierciedla dość dobry stopień znajomości podjętej problematyki, a także sposób jej rozumienia oraz umiejętność wykorzystania zdobytej wiedzy.

Doktorantka wykazała się dobrą znajomością problematyki dotyczącej nowych substancji psychoaktywnych, a także bezpieczeństwa społecznego w UE. W sposób dojrzały i odważny formułując tezy wskazujące, że zjawiskiem mającym wpływ na rozwój problemów narkotykowych, są liberalne polityki legalizujące niektóre z tych substancji. Słusznie zauważyła, że różnorodność podejść do legalizacji narkotyków - zwłaszcza marihuany - jest polem ogromnych sporów społecznych i politycznych. Część opinii publicznej oraz profesjonalistów oczekuje legalizacji tzw. lekkich narkotyków w nadziei na zmniejszenie podaży substancji bardziej szkodliwych. Inni uważają, że legalizacja jest porażką dotychczasowych modeli profilaktyki. Zaprezentowane w pracy analizy prowadzone są na dobrym poziomie, a przedstawione uzasadnienia wskazują na znaczącą dojrzałość naukową w poruszonym obszarze wiedzy.

Szkoda, że przy powoływaniu się na literaturę w ocenie jej wartości i przydatności (myślę tu szczególnie o rozdziale pierwszym i drugim) w większości przypadku dokonywała jej opisu bez próby nawiązania szerszej dyskusji (egzegezy).

Można pozytywnie wypowiedzieć się o metodologicznej poziomie wiedzy Doktorantki. Szczególnie widać to przy próbach rozwiązania podejmowanych problemów badawczych i weryfikacji hipotez. Wysoko oceniam umiejętności samodzielnego prowadzenia badań mając na uwadze dobrze opanowany warsztat metodologiczny niezbędny do realizacji przedsięwzięć badawczych o takim charakterze. Ponadto świadczy również o dużej dojrzałości badawczej i umiejętności wyciągania wniosków.

Recenzowana rozprawa doktorska jest pracą o międzynarodowym charakterze, stanowiąc próbę oceny zagrożeń związanych z zażywaniem nowych substancji psychoaktywnych (NSP) w kontekście bezpieczeństwa społecznego w takich krajach, jak Polska, Francja oraz Holandia.

Podsumowując tą część oceny należy stwierdzić, że dysertacja ma charakter interdyscyplinarny łącząc kwestie bezpieczeństwa publicznego i społecznego, profilaktykę działań, aspekty prawne i szkoleniowe, elementy edukacji dla bezpieczeństwa oraz kwestie wychowania. Interdyscyplinarność pracy niewątpliwie świadczy o jej wysokim poziomie naukowym.

5. Wnioski końcowe

Uwzględniając wymogi ustawowe jestem przekonany, że przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pani mgr Kai Kasprzak w pełni spełnia wymagania stawiane tego typu pracom. Stanowi rozwiązanie ważnego i oryginalnego problemu naukowego. Potwierdza, że Doktorantka posiada znaczącą wiedzę teoretyczną i empiryczną w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie i obszarze działań profilaktycznych realizowanych w obszarach nowych substancji psychoaktywnych oraz bezpieczeństwa społecznego UE.

Reasumując stwierdzam, że dysertacja doktorska obejmuje właściwie udokumentowane i przedstawione ustalenia w zakresie przyjętych celów badawczych oraz weryfikacji hipotez. W rezultacie przedstawionych ocen stwierdzam, że rozprawa spełnia warunki przewidziane przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wobec tego całość rozprawy **oceniam pozytywnie** i wnoszę o dopuszczenie Pani Kai Kasprzak do dalszych etapów przewodu doktorskiego i jednocześnie stawiam wniosek o **wyróżnienie pracy**.

W związku z przedstawionymi argumentami proszę o przygotowanie podczas publicznej obrony odpowiedzi na następujące pytania:

1. W wysokiej ocenie wartości metodologiczną pracy, zabrakło mi jednego elementu, a mianowicie określenia zmiennych badawczych i ich wskaźników. Zmienne w badaniach naukowych, są próbą uszczegółowienia problemów badawczych, jakie zamierza się rozwiązać oraz hipotez, jakie pragnie się potwierdzić lub odrzucić. Natomiast wskaźniki stanowią istotny warunek poprawnie zorganizowanych ilościowych badań naukowych. **Proszę więc określić zmienne badawcze: zależne i niezależne oraz wskaźniki w stosunku do własnych badań naukowych.**
2. Zaufanie jest zasadniczym składnikiem kapitału społecznego i jedną z jego najcenniejszych odmian, w tym także pojęcie to buduje poczucie bezpieczeństwa

obywateli. Wobec tego uwzględniając wartość zaufania w obszarze wpływu nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne UE, **proszę Doktorantkę o przedstawienie sposobów budowania wysokiego poziomu zaufania do instytucji społecznych w powyższym zakresie w społeczeństwie polskim.**

3. Zwracając uwagę na dojrzałość naukową i praktyczną Doktorantki, a także na istotność rzetelnej ewaluacji badań naukowych, proszę odpowiedzieć na pytanie: **Jakie są mocne i słabe strony przeprowadzonych przez Pana badań?**

